

Examen VMBO-GL en TL
2025

tijdvak 2
woensdag 18 juni
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 45 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 1p **1** Welke uitspraak over de nieuwe Grondwet van 1848 is juist?
De nieuwe Grondwet van 1848
A bepaalde dat alle mannen kiesrecht kregen.
B gaf het parlement meer macht.
C maakte een einde aan de onschendbaarheid van de koning.
D maakte van Nederland een republiek.
- Gebruik bron 1.*
- 1p **2** De uitspraak van het Tweede Kamerlid is opmerkelijk, omdat die niet past bij de liberale opvatting over de rol van de overheid.
→ Geef aan wat de liberale opvatting over de rol van de overheid was.
- 2p **3** Hieronder staan twee redenen waarom Nederland in de tweede helft van de negentiende eeuw de opdracht gaf om spoorlijnen in Indonesië aan te leggen:
1 Er werden spoorlijnen aangelegd om steenkool van kolenmijnen te vervoeren naar havens voor verder transport over zee.
2 Er werden spoorlijnen aangelegd om soldaten sneller te verplaatsen.
Beide redenen passen bij verschillende doelen van het modern imperialisme.
→ Geef per reden aan welk doel van het modern imperialisme daarbij past.
- Doe het zo:*
Bij reden 1 past ... (noem een doel).
Bij reden 2 past ... (noem een ander doel).

- 2p 4 Lange tijd hief de Nederlandse regering belasting op kranten. Veel mensen waren tegen deze belasting. In 1852 schreef een groep uitgevers een brief aan de Tweede Kamer met het verzoek een wetsvoorstel te maken om de belasting af te schaffen. Toch bleef de belasting bestaan. Daarom richtte in 1867 een groep Rotterdammers een organisatie op die streed voor afschaffing van deze belasting.
- Noem eerst het recht waarvan de krantenuitgevers wilden dat de Tweede Kamer gebruik zou maken.
 - Noem daarna het klassieke grondrecht waarvan de Rotterdammers in 1867 gebruikmaakten door het oprichten van deze organisatie.
- Doe het zo:*
recht Tweede Kamer: ...
klassiek grondrecht: ...
- 1p 5 In de negentiende eeuw kwam de politieke stroming van het socialisme op. In die tijd vond ook de industrialisatie plaats.
- Was de opkomst van het socialisme een **oorzaak** of een **gevolg** van de industrialisatie? Geef een argument voor je keuze.
- Doe het zo:*
De opkomst van het socialisme was een ... (kies uit: oorzaak / gevolg) van de industrialisatie, want de socialisten ... (geef een argument).

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 2.

- 2p 6 In de bron beschrijft Abraham Kuyper een probleem. Dit probleem werd door de nieuwe Grondwet van 1917 opgelost.
- Noem eerst de naam van de politieke partij waarvan Abraham Kuyper de leider was.
 - Noem daarna het onderdeel uit de nieuwe Grondwet van 1917 waardoor het probleem werd opgelost.

Gebruik bron 3.

- 2p 7 De poster bevat een Brits vijandbeeld van Duitse soldaten.
- Leg uit welk vijandbeeld de poster bevat.
- Doe dit door:*
- eerst aan te geven wat het vijandbeeld in de bron is
 - en daarna een onderdeel van de bron te noemen dat het vijandbeeld duidelijk maakt.

Gebruik bron 4.

- 1p 8 In november 1918 moest Duitsland de strijd tegen de Geallieerden opgeven en een wapenstilstand sluiten.
Op welke kaart is de frontlijn op het moment van de wapenstilstand in november 1918 juist weergegeven?
- A kaart 1
 - B kaart 2
 - C kaart 3
 - D kaart 4

Gebruik bron 5.

- 2p 9 De regering reageerde met deze verklaring op een poging van een aantal aanhangers van een politieke stroming om de macht in Nederland te grijpen. De regering wilde met de verklaring steun verkrijgen van de bevolking.
- Noem eerst de politieke stroming waarvan een aantal aanhangers de macht probeerde te grijpen.
 - Geef daarna een reden waarom de regering dacht door deze verklaring steun te krijgen van de bevolking.

- 1p 10 In 1918 was er in Nederland een tekort aan goederen. Wat was een belangrijke oorzaak van het tekort?
- A de Beurskrach op Wallstreet
 - B de handelsbelemmeringen
 - C de invoering van het distributiesysteem
 - D de Russische Revolutie

Het Interbellum (1918-1939)

- 1p 11 Tijdens de onderhandelingen over het Verdrag van Versailles verschilden Groot-Brittannië en Frankrijk van mening over welke strafmaatregelen tegen Duitsland genomen moesten worden. Vooral Frankrijk wilde zware strafmaatregelen nemen.
- Geef een reden waarom vooral **Frankrijk** zware strafmaatregelen tegen Duitsland wilde nemen.

Gebruik bron 6.

- 1p 12 In de bron is een strafbepaling van het Verdrag van Versailles te herkennen.
- Geef aan welke strafbepaling wordt bedoeld.

Gebruik bron 7.

- 1p 13 De medaille is gemaakt in Duitsland naar aanleiding van een economische crisis in 1923. Op de medaille is een ontwikkeling te herkennen.
- Noem de ontwikkeling die te herkennen is op de medaille.

Gebruik bron 8.

2p 14 Een invulopdracht bij de bron:

- 1 Toen de poster werd gemaakt had de Sovjet-Unie een ... (**planeconomie** / **vrijemarkteconomie**).
- 2 De boeren op de poster werken op ... (**een boerderij van de staat** / **hun eigen boerderij**).
- 3 De poster is gemaakt in opdracht van een ... (**communistisch** / **kapitalistisch**) land.

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1: ... (kies uit: planeconomie / vrijemarkteconomie)

zin 2: ... (kies uit: een boerderij van de staat / hun eigen boerderij)

zin 3: ... (kies uit: communistisch / kapitalistisch)

2p 15 Na de machtsovername van Hitler in Duitsland werd een maatregel genomen waardoor de overheid bepaalde wat journalisten wel en niet mochten schrijven. Kranten mochten blijven bestaan, omdat ze geschikt waren om propaganda te verspreiden. Tegenwoordig is de maatregel in Nederland ondenkbaar omdat die in strijd is met een grondrecht uit de Nederlandse Grondwet.

→ Geef eerst aan met welk grondrecht de maatregel in strijd is.

→ Geef daarna een reden waarom kranten geschikt waren om propaganda te verspreiden.

Gebruik bron 9.

2p 16 Hieronder staan vijf kenmerken van het nationaal-socialisme.

- 1 censuur
- 2 gelijkschakeling
- 3 herbewapening
- 4 indoctrinatie
- 5 terreur

→ Welke **twee** kenmerken passen bij de bron? Schrijf alleen de nummers op.

2p 17 Een ander kenmerk van het nationaal-socialisme is het Führerprincipe. Iemand beweert dat het Führerprincipe niet kan bestaan in een democratie.

→ Geef eerst aan wat het Führerprincipe inhield.

→ Geef daarna een reden waarom het Führerprincipe niet kan bestaan in een democratie.

Doe het zo:

Het Führerprincipe hield in dat

Het Führerprincipe kan niet bestaan in een democratie, want in een democratie ...

Gebruik bron 10.

- 1p 18 Is de spotprent in **1927** of in **1934** gepubliceerd in een Duits tijdschrift dat landelijk overal te koop was? Verklaar je antwoord met behulp van een politiek argument.

Doe het zo:

De spotprent is gepubliceerd in ... (kies uit: 1927 / 1934), want ...

Gebruik bron 11.

- 1p 19 Over welke politieke partij gaat de tekening? En is de tekening gemaakt door een voorstander of een tegenstander van de partij?

	partij	gemaakt door
A	NSB	tegenstander
B	NSB	voorstander
C	SDAP	tegenstander
D	SDAP	voorstander

Gebruik bron 12.

- 1p 20 In de bron is een maatschappelijk verschijnsel te herkennen.
→ Welk maatschappelijk verschijnsel wordt bedoeld?
- 2p 21 Vanaf 1936 moesten niet-Joodse meisjes in Duitsland lid worden van een nationaal-socialistische jeugdorganisatie die onderdeel was van de Hitlerjugend. Joodse meisjes mochten geen lid worden.
→ Wat was de naam van de nationaal-socialistische organisatie voor meisjes?
→ En bij welk kenmerk van het nationaal-socialisme hoort het uitsluiten van Joodse meisjes?

Gebruik bron 13.

- 1p 22 Welk begrip past bij de bron?
- A censuur
 - B persoonsverheerlijking
 - C propaganda
 - D zuiveringen

Gebruik bron 14.

- 1p 23 Uit de foto blijkt dat een bepaalde gebeurtenis heeft plaatsgevonden. Welke gebeurtenis wordt bedoeld? En bij welke politiek van Duitsland hoorde de gebeurtenis?

	gebeurtenis	politiek
A	Anschluss	Heim ins Reich
B	Anschluss	Lebensraum
C	Blitzkrieg	Heim ins Reich
D	Blitzkrieg	Lebensraum

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

- 1p 24 Op 14 mei 1940 bombardeerden Duitse vliegtuigen de stad Rotterdam. Wat was de reactie van Nederland op het bombardement?

- A Nederland capituleerde.
- B Nederland mobiliseerde het leger.
- C Nederland verklaarde Duitsland de oorlog.
- D Nederland werd neutraal.

- 1p 25 Van juli tot en met oktober 1940 voerde het Duitse leger een oorlog die geheel werd uitgevochten met vliegtuigen.

→ Noem de naam waaronder deze luchtoorlog bekendstaat.

- 1p 26 Vanaf 1941 stelde de Duitse bezetter verplicht dat iedere Nederlander van 15 jaar en ouder een persoonsbewijs bij zich had. Een Nederlandse ambtenaar kreeg de opdracht om het persoonsbewijs te ontwerpen. De ambtenaar deed zijn best om een persoonsbewijs te maken dat niet te vervalsen was.

Na de oorlog werd de ambtenaar veroordeeld, omdat men hem een collaborateur vond.

→ Geef een argument voor deze veroordeling.

Doe het zo:

Men vond de ambtenaar een collaborateur, omdat ... (geef een argument).

Gebruik bron 15.

- 1p 27 Is de poster gemaakt **vóór** of **na** 1941? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

De poster is gemaakt ... (kies uit: vóór / na) 1941, omdat ... (geef een verklaring).

- 1p 28 In 1942 werden in de Verenigde Staten personen van Japanse afkomst in kampen opgesloten.
→ Noem de militaire gebeurtenis in 1941 die de aanleiding was voor deze maatregel.

- 2p 29 Een invulopdracht over de Februaristaking:
1 De Februaristaking vond plaats in ... (**1941 / 1944**).
2 De aanleiding voor de staking was ... (**de gedwongen tewerkstelling / een razzia op Joden**).
3 De staking eindigde omdat de Duitse bezetter ... (**de stakers hun zin gaf / met geweld ingreep**).

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1: ... (kies uit: 1941 / 1944)

zin 2: ... (kies uit: de gedwongen tewerkstelling / een razzia op Joden)

zin 3: ... (kies uit: de stakers hun zin gaf / met geweld ingreep)

Gebruik bron 16.

- 1p 30 Spelen de rechtszaken zich wel of niet af binnen een rechtsstaat?
De rechtszaken spelen zich
A niet af binnen een rechtsstaat, want de zitting was openbaar.
B niet af binnen een rechtsstaat, want er was geen eerlijk proces.
C wel af binnen een rechtsstaat, want de zitting was openbaar.
D wel af binnen een rechtsstaat, want er was een eerlijk proces.

- 2p 31 Tijdens de Duitse bezetting van Nederland was het niet toegestaan om foto's te maken van razzia's.
→ Leg uit waarom de Duitse bezetter niet wilde dat mensen in Nederland foto's van razzia's te zien kregen.

Doe dit door:

- eerst aan te geven wat een razzia is
- en daarna een reden te geven waarom de Duitse bezetter niet wilde dat mensen in Nederland foto's van razzia's te zien kregen.

- 2p 32 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden vanuit doorgangskampen in Nederland Joden gedeporteerd. De meeste deportaties gingen naar een vernietigingskamp in Oost-Europa.
→ Noem eerst de naam van een doorgangskamp in Nederland.
→ Noem daarna de naam van een vernietigingskamp in Oost-Europa.

Gebruik bron 17.

- 1p 33 Anne Frank schrijft over een belangrijke militaire gebeurtenis.
→ Noem de naam waaronder de gebeurtenis bekendstaat.

Gebruik bron 18.

- 1p 34 De bron gaat over een gevangenenkamp.
Wie waren de gevangenen in dit soort kampen? En wie waren de bewakers?

	gevangenen	bewakers
A	Indonesiërs	Duitsers
B	Indonesiërs	Nederlanders
C	Nederlanders	Duitsers
D	Nederlanders	Japanners

Gebruik bron 19.

- 1p 35 Iemand beweert dat de gebeurtenis op de foto **niet** past bij een rechtsstaat.
→ Geef een argument dat deze bewering ondersteunt.

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 20.

- 2p 36 De soldaat in de bron deed mee aan een van de twee militaire operaties die Nederland in die tijd ondernam.
→ Noem eerst de naam die in die tijd door de Nederlandse regering voor deze twee militaire operaties gebruikt werd.
→ Geef daarna aan wat het politieke doel van de militaire operaties was.
- 1p 37 Een omschrijving van een minister-president:
Hij was leider van de sociaaldemocraten. In de tijd van de wederopbouw was hij minister-president van Nederland. Tijdens zijn regeerperiode kreeg Nederland door middel van het Marshallplan hulp van de Verenigde Staten.
→ Wat is de naam van de minister-president die wordt omschreven?
- 2p 38 Hieronder staan twee jaren waarin Russische soldaten het grondgebied van Tsjechoslowakije binnentrokken:
– 1945
– 1968
→ Noem voor elk jaar het doel van het binnentrekken van de Russische soldaten.
Doe het zo:
In 1945 trokken de Russische soldaten binnen om... (noem het doel).
In 1968 trokken de Russische soldaten binnen om ... (noem het doel).

2p 39 Hieronder staan vijf gebeurtenissen in Nederland die te maken hebben met het feminisme.

- 1 De anticonceptiepil wordt makkelijker beschikbaar gemaakt.
- 2 De eerste vrouw wordt in de Tweede Kamer gekozen.
- 3 De eerste vrouw wordt toegelaten op de universiteit.
- 4 De Vereniging voor Vrouwenkiesrecht wordt opgericht.
- 5 De vrouwenbeweging Dolle Mina demonstreert voor het recht op abortus.

→ Welke **twee** gebeurtenissen vonden plaats tijdens de **Tweede** Feministische Golf? Schrijf alleen de nummers op.

1p 40 In 1983 zijn nieuwe grondrechten toegevoegd aan de Grondwet. Door een van deze grondrechten hebben mensen recht op hulp van de overheid wanneer ze niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Welk grondrecht wordt bedoeld? En is dat een klassiek of een sociaal grondrecht?

	grondrecht	soort grondrecht
A	recht op bestaanszekerheid	klassiek grondrecht
B	recht op bestaanszekerheid	sociaal grondrecht
C	recht op rechtsbijstand	klassiek grondrecht
D	recht op rechtsbijstand	sociaal grondrecht

Gebruik bron 21.

2p 41 Hieronder staan vijf namen van politiek leiders:

- a Chroesjtsjov
- b Gorbatsjov
- c Kennedy
- d Reagan
- e Soekarno

→ Geef per uitspraak aan van welke politiek leider deze afkomstig is. **Let op!** Er blijft één naam over.

Doe het zo:

Bij uitspraak 1 hoort ... (vul letter in).

(enzovoort tot en met uitspraak 4)

Door de tijd heen

- 2p 42 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met verkiezingen in Nederland tussen 1880 en 1980:
- 1 Er worden Tweede Kamerverkiezingen gehouden waarbij alleen mannen mogen stemmen die 'kentekenen van geschiktheid' bezitten.
 - 2 Er worden voor de eerste keer Tweede Kamerverkiezingen gehouden waarbij vrouwen mogen stemmen.
 - 3 Er worden voor de eerste keer verkiezingen gehouden voor het Europees Parlement.
 - 4 Een jaar nadat de democratische rechtsstaat na vijf jaar dictatuur is hersteld, worden er weer verkiezingen gehouden.
 - 5 In het jaar na het afschaffen van het districtenstelsel worden er verkiezingen gehouden voor de Tweede Kamer.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

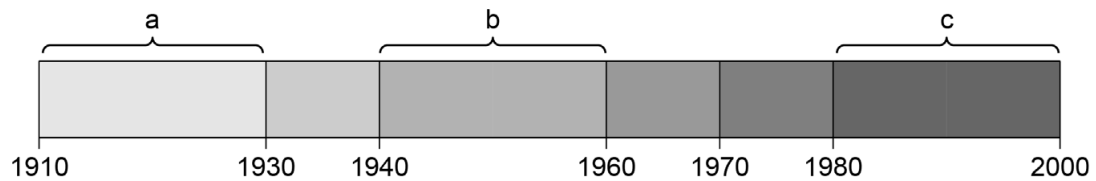
De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- 1p 43 In de jaren negentig van de vorige eeuw maakten steeds meer mensen zich zorgen over de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Welke ontwikkeling werd gezien als een bedreiging voor de verzorgingsstaat?
- A de ontzuiling van de samenleving
 - B de secularisatie van de samenleving
 - C de toename van het aantal mensen met een ouderdomsuitkering
 - D het ontstaan van de overlegeconomie
- 1p 44 In 1991 gaven Tsjechoslowakije, Polen en Hongarije aan dat ze uit het Warschaupact zouden stappen. Welke ontwikkeling was een oorzaak van dit besluit?
- A de uitbreiding van de Europese Unie in Oost-Europa
 - B de uitbreiding van de Russische invloed in Oost-Europa
 - C het verdwijnen van het communisme in Oost-Europa
 - D het verdwijnen van het fascisme in Oost-Europa

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Door de tijd heen

2p 45 Hieronder staat een tijdbalk:

Vijf gebeurtenissen:

- 1 oprichting EGKS
- 2 oprichting EU
- 3 oprichting NAVO
- 4 oprichting VN
- 5 oprichting Volkenbond

→ Geef per gebeurtenis aan in welke periode deze plaatsvond. **Let op!**
Een periode mag meer dan één keer gebruikt worden.

Doe het zo:

Gebeurtenis 1 vond plaats in periode ... (vul letter uit de tijdbalk in).
(enzovoort tot en met gebeurtenis 5)

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.